

RETORIKA I DRUŠTVO

Na fakultetima nema hijerarhije, a sada je ocjenjivanjem žele stvoriti

Boris Beck

Dozvolite sindikati znanosti organiziraju novi prosvjed na Markovu trgu, važno je razumjeti jednu stvar: ne protestiraju sveučilišni profesori protiv svog ocjenjivanja, nego protiv ocjenjivanja koje je štetno za slobodu misli. Državna i gradska uprava odnedavno su uvele ocjenjivanje službenika koje se već pokazalo loše osmišljenim: nije jasno po kojim se kriterijima netko ocjenjuje i, još gore, samoocjenjuje; službenici nisu zaštićeni protiv loših ocjena šefova koji ih mrze; žalbe na ocjene u načelu padaju na sudovima. Posebno je besmisleno da uprava propisuje da ocjene moraju slijediti Gaussovu krivulju, pa da mora biti malo izvrsnih i negativnih ocjena, a da glavnina ocjena mora biti u sredini – Gauss je svoju krivulju definirao kao prirodni rezultat ocjenjivanja, a nije ju zamislilo kao Rezultat ocjenjivanja, po kojoj ćemo mi vršiti nasilje nad ocjenjivačima i siliti ih da zaposlenike guraju u osrednjost. No stvar je još gora na sveučilištima, i to iz dva razloga.

Prvi je da su predavači na fakultetima već podvrgnuti procesu ocjenjivanja i to tisuću puta rigoroznijem od novog. Tko je god u znanstvenonastavnom zvanju, od docenata do profesora, mora svakih pet godina prolaziti traumatičan postupak izbora, u kojem može biti lako eliminiran ili otpušten. Samo za ilustraciju, da bih bio izabran za izvanrednog profesora, morao sam neovisnoj višečlanoj komisiji podastrijeti 150 stranica kopija raznih dokumenata – preslika znanstvenih radova, potvrda o sudjelovanju na znanstvenim skupovima, održanoj nastavi, obavljenom recenziranju pa čak i o tome kako me studenti ocjenjuju; i nakon najmanje mjesec dana rada povjerenstvo je sastavilo izvješće na 60 stranica, koje je bilo javno objavljeno; to je izvješće dano vijeću fakulteta i tek nakon njegova odobrenja (a ne daje ga

uvijek) upućeno neovisnom odboru; matični odbor, osnovan na državnom nivou, tek je nakon pola godine dao zeleno svjetlo da mogu i dalje raditi na fakultetu. Takav složen, dug, mukotrpan i često ponižavajući postupak, prolaze periodično svi ljudi na fakultetima, s tim da ga ne prođu svi. No svi smo se spremni izložiti tom rešetanju jer ga shvaćamo kao pokoru za izvorni grijeh – a to je da želimo akademsku slobodu.

Drugi je problem da zakon predviđa da ocjenjivanje javnih službenika – a to su, greškom zakonodavca, sveučilišni profesori – provode njihovi nadređeni. Ali na fakultetima nema nadređenih! Sveučilište je srednjovjekovna institucija, utemeljena kao društvo jednakih koji traže istinu, i taj se njezin duh još uvijek sačuvao; profesori studentima govore Vi i smatraju ih kolegama. Dakako da su fakulteti leglo ogovaranja i spletkarenja (iako od Domovinskog rata, koliko znam, još nikoga se nije pokušalo otrovati), ali njihovo je temeljno ustrojstvo da su društvo ravnopravnih. Pročelnik odsjeka samo je prvi među jednakima, kao i dekan – oni nisu šefovi nametnuti odozgo, nego su imenovani odozdo, kao predstavnici slobodnih ljudi, na razdoblje od nekoliko godina kad će ih prirodno zamijeniti netko drugi. Nema nikakve šanse da ocjenjuju one koji su im dali mandat – ne bez narušavanja temelja na kojima stoji akademska zajednica. Ali zakon o ocjenjivanju baš to želi. Profesora ne može ocjenjivati šef jer ga nema; profesor se ne može ocjenjivati sam, kako to traži zakon, jer je u duhu znanosti da njegov rad bude otvoren kritici drugih, i baš je to najbolji lijek za fakultetske taštine. Zakon sada želi ukinuti akademsku otvorenost, a sveučilište pretvoriti u hijerarhiju u kojoj će oni dolje strepiti od onih gore, i u kojoj će svi biti poslušnici državne vlasti, ili u menadžersku organizaciju kojoj je mjerilo uspjeha efikasnost.